

О. В. Соснін,

доктор політичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки,
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького
Національної академії наук України
ORCID: 0000-0003-4188-0887

УДК 342

DOI 10.37749/2308-9636-2021-2(218)-5

РИЗИКИ І ЗАГРОЗИ ЦИФРОВОЇ ДОБИ

Перші кроки на шляху до нового століття ознаменувалися майже миттєвим впровадженням у всі сфери життя новітніх інформаційно-комунікаційних технологій і прагненням скинути за їх допомогою глибинні проблеми організації нашого життя. З незрозумілою жагою чекали ми цього і якась незрима сила штовхала нас рвати ланцюги, що зв'язували сьогодення з усіма заповітами минулого, в яких, однак, закладено сенс реального життя.

Світ цифрових технологій, у який ми занурюємося дедалі глибше, реально змінює наше ставлення до них, і слід знати, що це не тільки новий логічний етап розвитку технологічної сфери облаштування людства, а й трансформація усієї правової, соціально-політичної і, насамперед, науково-освітньої реальності. Поки ще, на жаль, не існує багатьох загальноприйнятих і гармонізованих філософських визначень і правових дефініцій, без чого не можна вибудувувати політику, однак, цифрові технології вже всюди стрімко захоплюють плацдарми для розвитку, обумовлюючи нові ризики і загрози, до яких ми маємо готувати алгоритм протидії.

Ключові слова: інформація, комунікація, інформаційно-комунікаційні технології, цифровізація, цифрове суспільство, освіта, національна безпека.

Цифровізація (англ. digitalization) виключно швидко стала найважливішим фактором соціального і економічного зростання України, а в умовах пандемії коронавірусу взагалі трендом розвитку всіх соціально-політичних і науково-освітніх процесів. Вона, збільшивши швидкість обміну і доступності інформації в мережах, оновлює наші уявлення про проблеми облаштування держави, суспільства, маркетинг і рекламу товарів і послуг, фінанси і торгівлю, необхідну якість інфраструктури і зв'язку, медіа і розваг, кібербезпеки, освіти..., увійшла технологічно у всі системи мас-медіа, які на сьогодні здійснюють окультний контроль над масами.

У сукупності питань щодо розвитку Україна знаходиться біля витоків революційних проблем, яка фундаментальні змінює те, як ми живемо, працюємо і спілкуємося один з одним. За масштабом, обсягом та складністю нова — четверта — промислова революція не має аналогів у всьому попередньому досвіді людства. Ми вже бачимо приголомшливі технологічні прориви в найширшому спектрі сфер: штучний інтелект, роботизацію, автомобілі-роботи, тривимірний друк, нанотехнології, біотехнології та багато чого іншого. Особливістю сьогодення стає те, що впровадження нових технологій характеризується величезною швидкістю і супроводжується най-

потужнішою конкуренцією. Прикладом може бути боротьба країн за лідерство розробки коронавірусних вакцин і ліків. Вже зараз ми бачимо, що інноваційна діяльність стає запорукою перемог компаній по всьому світу. Всі вони змагаються за можливість стати першими серед тих, хто зможе вивести новий продукт, нову послугу на ринок, і завоювати прихильність клієнтів. Четверта промислова революція кардинально впливатиме на всю структуру світової економіки, і якщо ми хочемо бути серед в тренді, то, за таких умов, ми повинні розуміти, що лише розвиваючи науково-освітню галузь, ми будемо здатні бачити в якому напрямку буде відбуватися технологічний розвиток в найближчі роки, і які проривні інновації очікують нас.

Аналіз глобальних тенденцій розвитку людства в ХХІ ст. дозволяє стверджувати, що подальший розвиток держав, суспільств, їх політики, економіки, військової справи буде відбуватися саме за рахунок цього і за умов величезних технологічних ризиків, а застосування засобів радіоелектронної і обчислювальної техніки, систем штучного інтелекту та інноваційного потенціалу і розуму людини стає умовою розвитку суспільств. Нові комунікативні стратегії, здебільше маніпулятивні, визначаючи основною метою розвитку цифрових технологій, а через них розумні (smart) міста, автономний транспорт, захист від небезпек кіберпростору, відповідальне ставлення до персональних даних, усунення цифрової нерівності, телемедицина, розумне сільське господарство, механізми довіри в Internet, утаємничують головне — можливість маніпулювати свідомістю людини. Все це обумовлює потребу суспільства щодо розвитку науково-освітніх процесів для всіх громадян, які мають бути задіяні в технологічному оновленні своєї країни. Таким чином, надалі матеріальний добробут людини

буде залежати виключно від знань, які ми отримуємо в системі освіти, раціонально налаштованого мислення громадян і морально-вольових якостей. На цьому підґрунті вже сьогодні в світі вибудовується принципово нова економіка (knowledge-based economy) та уявлення про конкурентоспроможність країн. На основі використання фундаментальних і прикладних науково-технічних знань створюються нові проривні технології надвисокого рівня (high-tech), а тому всюди зростають вимоги до освіти і знань вихованців університетів. Рівень підготовки нетократів¹, які дедалі ширше залучаються до управління матеріальними і нематеріальними ресурсами суспільств і перебирають на себе відповідальність за стан справ, свідчить, що освіта молоді набуває ознак проблеми національної безпеки, оскільки інформація і знання, якими ми вільно користуємося, стали, безумовно, джерелом енергії нашого розвитку і, на жаль, одночасно зброєю. Вона стала одним з найбільш необхідних, затребуваних і дорогих ресурсів, надійно управляти яким, людство ще не вміє. Всюди — і в США, й у Великобританії, й у нас, витратити на підготовку фахівців здатних до робіт з інформацією в даний час шалено зростають, оскільки всюди інформацію почали розглядати як ресурс із унікальними властивостями, вважати високоефективною зброєю із такими властивостями, як то: скритність, масштабування і універсальність, здатною впливати на світогляд і моральну стійкість людей.

Безумовно, освіта і сучасна наукова діяльність дедалі більше змінює психофізичні реакції людини при застосуванні інформаційно-комунікаційних приладів і технологій, що підкреслює важливість їх дослідження. Психологія, як наука, в технічних університетах таким чином стає необхідною дисципліною при вихованні інженерів. В світі проблема давно

¹ **Нетократія** (англ. netocracy) — нова форма управління суспільством, в рамках якої основною цінністю є не матеріальні предмети (гроші, нерухомість тощо), а інформація. Повноцінний доступ до достовірної інформації і маніпуляції з нею забезпечують владу над рештою учасників того чи іншого соціуму (суспільства, країни, держави). Уперше термін використаний в книзі «Нетократія» (А. Зодерквіст), опублікованій у 2000 р., де також описується нова організація суспільства.

набула належної уваги фахівців, стала глобальною, фахівці, оперуючи досвідом і статистикою впровадження комп'ютерної техніки вже впевнено виділяють навіть окремі психологічні розлади людини, як-то: кіборгізація¹ і інвалідизація².

[1] Їх, безумовно, насамперед тісно пов'язано із проблемами трансформації ідентичності під тиском розвитку, науково-технічного прогресу і психологічної залежності людини від технологій, оскільки людина, особливо молодь, постійно дедалі більше приділяє уваги роботі із технічними засобами, нехтуючи іншими інтересами, справами та обов'язками. Все це що підкреслює важливість вивчення в технічних університетах не просто традиційних для психології знань, а нової науки — кіберпсихології. [2] Вона вивчає унікальну синергетичну комбінацією «людської і комп'ютерної активності» [4]. Дедалі більше наша поведінка залежить від них і вчені провідних країн активно вивчають як психологічний стан може бути порушено технологіями, тобто, досліджує вплив технологій на поведінку людини, вивчаючи психологічні процеси, мотивацію, наміри, поведінкові результати людини і вплив на її світогляд і організацію практичної діяльності будь-якої форми використання комп'ютеризованих інформаційно-комунікаційних технологій.

Успіхи кібернетики, як науки про управління, і науково-технічний прогрес швидко довів, що розширення можливостей технічних пристроїв щодо вико-

нання розумових операцій, які піддаються формалізації, звільнив значні інтелектуальні зусилля ресурси. Разом із тим, здатність працювати із інформацією, виробляти рішення, які комп'ютери не здатні вчиняти, обумовив підвищений інтерес до вивчення таких наук, як психологія, право. Тому не випадково в світі відбувається активне вивчення умов працюючих і питань організації інформаційно-комунікаційної діяльності. У провідних країнах, насамперед, в США процес розпочався одночасно з появою електронних обчислювальних машин, комп'ютерних мереж, формуючи уявлення про кібернетику як науку про управління.

На жаль, в Україні, яка начебто і має достатньо розвинуту систему технічних науково-освітніх закладів, однак, за умов впровадження нового тренду розвитку держави за рахунок реалізації грандіозної інформаційно-комунікаційної стратегії управління країною через мобільні засоби комунікації — смартфон («Країна в смартфоні»), в них не відчувається інтересу до вивчення з боку психологів, розвиток кіберпсихології гальмується, на наш погляд, тому, що сучасна система організації вищої освіти дозволяє її ігнорувати внаслідок відсутності, насамперед, керуючих дій та необхідних компетенцій діючих викладачів.

В технічних університетах сутність і сенс вивчення і розробки проблем кіберпсихології є виключно актуальними, і, безумовно, цікавить всіх громадян. Од-

¹ **Кіборг** (скорочення від «кібернетичний організм») — біологічний організм, що містить механічні або електронні компоненти, котрі замінюють його органи й частини тіла, або доповнюють їх. Вперше термін ужили Манфред Клайн і Натан Клайн 1960 р. в статті про переваги саморегульованої механічної системи в космосі. Процес перетворення на кіборга називається кіборгізацією. Кіборгом може вважатися істота, органи та частини тіла якої замінені механічними і/або електронними аналогами, або до яких додаються нові штучні органи. Основні особливості кіборга — це наявність двох якісно різних середовищ живої та неживої матерії, і межі між ними. Два основних напрями кіборгізації — це відновлення втраченого функціоналу організму та розширення функціоналу організму здорового. Передбачається, що в майбутньому кіборгізація значно збільшить тривалість життя, допоможе лікувати чи запобігати багатьом хворобам, наділить відсутніми від природи можливостями, та дозволить людині постійно жити в недоступних поки що умовах, наприклад, в космосі та на інших планетах. Припускається, що фінальним етапом кіборгізації буде заміна всього тіла, за винятком головного мозку.

² **Інвалідність** — соціальна недостатність внаслідок обмеження життєдіяльності людини, яка викликана порушенням здоров'я зі стійким розладом функцій організму, що призводить до необхідності соціального захисту і допомоги. Інвалідизація населення — це процес наростання частки людей з інвалідністю в складі населення, обумовлений поширенням інвалідизуючих патологій і зовнішніми впливами, що призводять до інвалідності.

нак, переконати керівництво університетів у тому, що за допомогою знань кіберпсихології їх вихованці спроможні більш ефективно виконувати інформаційно-комунікативну функцію, складно. Дивлячись лише через призму проблем технологічної безпеки використання комп'ютерів і сучасних мобільних засобів зв'язку, ми бачимо і починаємо розуміти, що інформація, набуваючи мережових якостей, і відсутності дієвих заходів захисту щодо її поширення, сама по собі дедалі більше стає надзвичайно ефективною зброєю проти людини. За таких умов складно гарантувати, що така всепроникаюча сила як інформація, в умовах соціальної й інформаційної нерівності громадян та відсутності контрольованих державою важелів впливу на розвиток інфосфера може стати ресурсом нашого розвитку.

Сьогодні, ведучи загальні філософські розмови про інформаційно-комунікаційну діяльність, процеси безпеки розвитку держави, про це потрібно говорити відповідально. Від точності термінів і посилай на нормативно-правові акти залежить впровадження в наше життя будь-яких нових технологій — процес, безумовно, тривалий і несе за собою величезний ланцюг ще невідомих викликів та небезпек. Їх зазвичай об'єднують у три різні групи: соціально-економічні, техніко-організаційні, природні, інтегруючи сьогодні в поняття інфосфера.

У широкому сенсі інфосфера — це не тільки середовище, в якому поширюється величезна сукупність постійно оновлюваних знань, ідей, уявлень, що реалізуються як в реальному, так і у віртуальному світі, але й нові принципи структурування і управління малими і великими групами людей і, як доводить час, навіть державних утворень. Все це змушує концептуально вивчати закони її організації і стежити як за розвитком інформаційно-комунікаційної сфери — сфери генерації, інтерпретації, комунікації й споживання необхідної для роботи і життя інформації, змушуючи направляти управлінців до питань, яких раніше взагалі не існувало.

Успадковуючи досвід того, що за відсутністю регламентованих правових норм і законів, людина здатна діяти «на свій розсуд» і таким чином завжди існує вірогідність появи небезпек, оскільки в природі немає абсолютно безпечних для життя людини технологічних процесів і явищ — все небезпечно і вимагає формування певних умов для будь-яких технологій. Існує безліч прикладів, коли недостатність знань або нестача методологічно опрацьованих обґрунтувань для практичного впровадження знань і технологій приводили до серйозних інженерно-технічних проблем і навіть до катастроф.

Вступаючи в електронну еру, ми не до кінця розуміємо, що комп'ютер безпосередньо впливає на нашу свідомість і винятково легковажно ставимося до багатьох фундаментальних питань формування національної інформаційно-комунікаційної політики, навіть визначень, які є фундаментальними, вільно трактуючи такі поняття як «інформація», «інформаційний ресурс», «інформаційна безпека» тощо при використанні новітніх інформаційно-комунікаційних технологій ми ставимо під загрозу, по-перше, здоров'я людини, по-друге, об'єкти критично важливих інфраструктур держави (енергетика, транспорт тощо). У нас відсутня філософія розвитку інфосфери, без чого не може йти мова про дієву інформаційно-комунікаційну політику в державі. Безумовно, для управління і виконання державою інформаційно-комунікаційної функції потрібні відповідні кадри. Сьогодні, за умов відсутності ідеології і концепції розвитку науково обґрунтованої, інфосфера належить аматорам, блогерам тощо. В країні відсутня ієрархія структур, які б системно вивчали проблеми безпеки і життєдіяльності інфосфера, які б на професійному рівні попереджали (нівелювали) дії маніпуляторів — створювачів ілюзій задоволення людських бажань.

Вільний доступ і відсутність дієвого контролю до інформаційно-комунікаційних систем давно минули. Всі засвоїли, що, вразливі в багатьох аспектах систе-

ми захисту серверів від несанкціонованого доступу, дозволяють порушувати і знімати інформацію, поширювати неправдиві відомості, передавати і отримувати утаємничені матеріали, блокувати або самовільно переадресовувати канали надходження інформації.

Вищезазначене, на жаль, не внесено достатньо повно до нормативно-правових актів України. Скажімо, сьогодні виключно важливі питання інформаційно-комунікаційної безпеки особистості, суспільства й держави визначається в різних документах по різному, а тому ключові поняття треба терміново оформлювати нормами національного права, яке має бути абсолютно узгоджено з міжнародним.

Сьогодні взагалі перед нами стоїть завдання навчитися регулювати нормами права не тільки інформаційно-комунікаційні відносини, а вони мають сьогодні трансформований характер, а й процеси роботи із комп'ютерною технікою щоб сформувати у своїх громадян нове цілісне бачення реальності електронної доби розвитку, коли вибудовуються мережі щоб «з'язати» свідомість людей маніпуляцією інформаційними потоками утаємниченими і здебільше анонімними діями.

У сучасному світі контроль над уявою здійснюється за допомогою аудіовізуальних засобів, телебачення, кіно, віртуальної реальності Internet та комп'ютерних

ігор, настірливих реклам на кожному кроці, за допомогою мільйонів образів. Сучасне суспільство — це суспільство, де панує культ егоїзму і чуттєвого задоволення, і так, в ньому стимулюються, підносяться і використовуються в першу чергу саме сексуальні енергії, суспільство пронизане чуттєвістю, що волає про себе і встановлює саму себе в якості соціальної норми.

Соціальний світ, що вибудовується навколо маніпулятора, організований за принципом мережі зв'язків навколо анонімних центрів, які здійснюють не пряму, але непряму владу, негласний контроль, шляхом підпорядкування уяви. Вони не ведуть пряму пропаганду, але шляхом створення ілюзії задоволення очікувань і вправного управління людськими почуттями підпорядковують область їх фантазії. Не ієрархія, але мережа, не підпорядкування, але контроль, не загальна справа, але егоїзм, що не спрямованість до божественного, але гола чуттєвість або індиферентність.

Їх мета, безумовно, поки що здається нам десь утопічною, оскільки заснована на прогнозах творців теорії постіндустріалізму, але вже існує, і дуже важливо встановити пріоритети з точки зору національної безпеки, оскільки необхідно озброїти та забезпечити суспільство від загроз постіндустріальної доби, які вже генеруються в глибинах нового тисячоліття.

Список використаної літератури

1. Аллахвердян А. Г., Мошкова Г. Ю., Юревич А. В., Ярошевський М. Г. Психология науки // учеб. пособ. М.: Московский психологосоциальный институт: Флинта, 1998. 312 с.
2. Suler J. The Psychology of Cyberspace (article orig. pub. 1996). 2002. URL: www.rider.edu/suler/psycyber/basicfeat.html.
3. Kent L. Norman Cyberpsychology: An Introduction to HumanComputer Interaction. 2008. 553 p. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/2e05/b5151b2362d00e922b96f8ea180593a37d66.pdf>.

References

1. Allahverdyan A. G., Moshkova G. Yu., Yurevich A. V., Yaroshevsky M. G. Psychology of science. Textbook. Moscow: Moscow Psychological and Social Institute: Flint, 1998. 312 p.
2. Suler J. The Psychology of Cyberspace (article orig. Pub. 1996). 2002. URL: www.rider.edu/suler/psycyber/basicfeat.html.
3. Kent L. Norman Cyberpsychology: An Introduction to HumanComputer Interaction. 2008. 553 p. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/2e05/b5151b2362d00e922b96f8ea180593a37d66.pdf>.

Соснин О. В. Риски и угрозы цифровой эпохи.

Первые шаги на пути к новому веку ознаменовались почти мгновенным внедрением во все сферы жизни новейших информационно-коммуникационных технологий и стремлением сбросить с их помощью глубинные проблемы организации нашей жизни. С непонятной жадностью ждали мы этого, и какая-то незримая сила толкала нас рвать цепи, связывающие настоящее со всеми заветами прошлого, в которых, однако, заложен смысл реальной жизни.

Мир цифровых технологий, в который мы погружаемся все глубже, реально меняет наше отношение к ним и следует знать, что это не только новый логический этап развития технологической сферы обустройства человечества, но и трансформация всей правовой, социально-политической и, прежде всего, научно-образовательной реальности. Пока еще, к сожалению, не существует многих общепринятых и гармонизированных философских определений и правовых дефиниций, без чего нельзя выстраивать политику, однако, цифровые технологии уже везде стремительно захватывают плацдармы для развития, обуславливая новые риски и угрозы, которым мы должны готовить алгоритм противодействия.

Ключевые слова: информация, коммуникация, информационно-коммуникационные технологии, цифровизация, цифровое общество, образование, национальная безопасность.

Sosnin O. V. Risks and threats of the digital age.

The first steps on the way to the new century were marked by the almost instantaneous introduction of the latest information and communication technologies in all spheres of life and the desire to remove with their help the deep problems of the organization of our lives. We waited for it with incomprehensible thirst, and some invisible force pushed us to break the chains that connected the present with all the testaments of the past, which, however, have the meaning of real life.

The world of digital technologies, in which we are immersed deeper, really changes our attitude to them and we should know that this is not only a new logical stage in the technological sphere of human development, but also the transformation of all legal, socio-political and, above all, scientific and educational reality. Unfortunately, there are still not many generally accepted and harmonized philosophical definitions and legal definitions, without which it is impossible to build a policy, however, digital technologies are already rapidly capturing bridgeheads for development, causing new risks and threats to which we must prepare an algorithm.

Key words: information, communication, information and communication technologies, digitalization, digital society, education, national security.

А. В. Березовенко,

доцент кафедри української мови, літератури та культури
факультету лінгвістики Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПОГЛЯДИ ПРОФЕСОРА С. С. ЯЦЕНКА НА ПИТАННЯ МОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЮРИСТА

Любов і щоденна щира увага до українського слова, правильного, філігранного слововжитку — це ті риси образу Станіслава Сергійовича Яценка, які знайомі кожному, хто його знав. Навіть за радянських часів, коли українська мова була витіснена на маргінес суспільного життя і коли говорити нею часто могло дорівнювати протиставленню себе панівному режиму, він не відступав від своїх правил. Яценко С. С. належав до не дуже великої когорти українських столичних інтелектуалів радянських часів, які послуговувалися рідною мовою в усіх комунікативних ситуаціях — від щоденного побутового ужитку до сфери високої науки та суто офіційного спілкування. Трепетне ставлення до української мови домінувало у самовиявленні Яценка С. С. завжди. Це була глибоко органічна форма його патріотизму, основа його самоповаги, суть його самості. Гадаю, не помилюся, сказавши, що і для багатьох із його оточення — колег, студентів — такі властивості його особистості відігравали роль свого роду «магітного стрижня», який притягував до себе, роблячи і їхню свідомість україноцентричною. Відтак цей вплив позначився на багатьох поколіннях, задавши їм систему координат, де ціннішим орієнтиром поруч із високою юридичною фаховістю була й Україна, українська державність з її неодмінним виявом — повнокровним функціонуванням української мови.

Тим важливіше підкреслити, що для Яценка С. С. любов до власної мови не замикала його світобачення на національному горизонті. Зовсім навпаки. Це був стимул до вивчення іноземних мов. Він вільно володів англійською, білоруською, польською, російською, читав

ними лекції, писав наукові твори; десятиками інших мов користувався на фаховому рівні. Суттєвим є також те, що крім практичного знання мов Яценку С. С. було притаманне глибоке розуміння феноменальної значущості кожної мови як чинника формування національного світогляду взагалі й правової свідомості конкретної держави зокрема.

Тому на початку двохтисячних років, позначених для України посиленням євроінтеграційних процесів, Яценко С. С. береться до реалізації унікального за своєю оригінальністю і своєчасністю мовно-юридичного проєкту. У 2004 р. у співавторстві з лінгвістом О(льгою) А(натоліївною) Купрієвич та за редакцією Яценка С. С. було видано навчальний посібник для студентів-юристів «Англійська мова у царині кримінального права» («English in the Field of Criminal Law»). У передмові автори зазначають, що посібник має на меті сформуванню нового покоління правників досконалу вправність у англійській мові фаховому спілкуванню. І це завдання було розв'язано блискуче. Високий інтелект, здатність до інтеграції та узагальнення величезних обсягів знань, а також їх редукції до навчальних форм — це ті рідкісні якості особистості ученого, які уможливили здійснення такого видання. Сама структура посібника відбиває вняткову компетентність, а водночас і глибоко деталізований та пристосований до потреб студентів підхід до впорядкування і презентації навчального матеріалу. Добір юридичних тем, їхні пояснення, тематичні глосарії, організовані «з урахуванням юридико-логічної послідовності» їх компонентів, тонко відібрані юридичні тексти відповідної тематики — все

це відкриває можливість цільовій аудиторії виробити такий англomовний фаховий інструментарій, який є адекватним для репрезентації української правничої думки з її питомим концептуарієм в усій повноті. Це видання має ще один вимір — воно розширювало можливості України у світлі її євроінтеграційних зусиль пояснити себе як державу світовій спільноті. Причому зробити це у «своїх термінах», за своєю національною логікою світобачення, тобто так, як належить самій суверенній Україні — суб'єкта, а не об'єкта міжнародних взаємин у глобальному масштабі.

Доробок Яценка С. С. на будь-якій з обійманих ним посад — судді Конституційного Суду України чи професора університету — вражає своєю значущістю і

масштабом розв'язуваних завдань. Та попри це впродовж життя він зберігав майже юнацьку закоханість у рідну мову, увагу до семантичних відтінків сказаного, зберігав бажання і готовність занурюватися у словники у пошуках потрібних слів, фраз, іншомовних відповідників, які б якнайточніше втілювали його думку. Ця лінгвістична чутливість стала складником юридичної досконалості його творів.

Він читав лекції, писав навчальні програми, створював підручники з тією ж ретельністю і широтою осмислення, з якою створював Кримінальний Кодекс України, аналізував і узагальнював вітчизняний юридичний досвід та досвід десятків інших країн.

Станіслав Яценко

ЖИТТЯ
НАУКА
ПРАВОТВОРЧІСТЬ

ВИДАВНИЦТВО ЮРІНКОН ІНТЕР

Станіслав Яценко.

Життя. Наука. Правотворчість / уклад.: С. Д. Шапченко, І. С. Яценко. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 216 с.

ISBN 978-966-667-678-1

Біографічна робота про відомого вченого, українського юриста, патріота, суддю Конституційного суду України у відставці Станіслава Сергійовича Яценко. В ній зібрані актуальні і по сьогодні творчі надбання С. С. Яценко, рішення КСУ, які є актуальні завжди.

Колегі та друзі зібрали його творчий спадок, що назавжди вкарбований у пам'ять всіх, хто працював зі Станіславом Сергійовичем Яценко.